

FLOR, VICENT: *Contra la llengua dels valencians. Una batalla per la cultura*, Catarroja, Afers, 2015, 238 pp. ISBN: 979-13-87680-08-4

Vicent Flor ha reunit en aquest llibre una sèrie d'escrits sobre el secessionisme lingüístic que va ser impulsat al País Valencià en els anys que seguiren a la dictadura. A diferència d'uns altres secessionismes lingüístics ben coneguts, com ara el que s'inicià en l'època de la Unió Soviètica a Moldàvia (per a separar el moldau del romanès), els secessionismes que han afectat la llengua catalana semblen més espontanis, més «populars» i, per tant, menys controlables. Sembla que hi ha una gran diferència entre el cas de Moldàvia, on uns buròcrates imposaren l'alfabet ciríl·lic i lèxic rus a un poble que parla una llengua romànica i no eslava, i la negativa d'alguns aragonesos a acceptar que parlen català, tot i que s'entenen perfectament amb els seus veïns catalans. La diferència s'acurta, però, si es considera que el govern autònom d'Aragó ha arribat a promoure una legislació que negava que el català que es parla a les zones limítrofes amb Catalunya es pugui anomenar «català». O si es té en compte que la principal institució que actua en contra del reconeixement de la unitat lingüística del català i el valencià és la Generalitat Valenciana —de vegades, de forma velada i discreta i, de vegades, de forma explícita i bel·ligerant.

El fet és que, des de la recuperació de l'autogovern, al País Valencià no s'ha fet mai cap llei que reconegui de manera directa i sense ambigüitats la unitat del valencià i el català. En canvi, hi ha hagut governs del Partit Popular que han negat públicament la unitat de la llengua i han assumit les posicions ideològiques del secessionisme. En les legislatures amb una combinació més favorable al reconeixement de la unitat lingüística, els partits del govern han eludit la qüestió, pensant que així apaivagarien els secessionistes. Cosa que no van aconseguir, evidentment, perquè els secessionistes, com diu Flor, «no volien tranquil·litzar-se, precisament».

El seu objectiu era polític. Amb el canvi de la dictadura a la democràcia, el catalanisme havia agafat força a Catalunya. L'Estat es veia obligat a aturar la repressió que havia exercit durant els trenta-set anys de dictadura. S'hagué d'admetre que la llengua catalana fos oficial a Catalunya i s'hagué de concedir una certa forma d'autogovern. Catalunya adquirí llavors una mínima consistència política —equivalent, si fa no fa, a la que havia tingut abans de la Guerra Civil. Els nacionalistes espanyols, acostumats a les proclames sobre la unitat espanyola, se sentiren amenaçats. Al País Valencià, més. Els espanyolistes d'Extremadura o Andalusia es podien imaginar una Catalunya separant-se al cap de trenta o quaranta anys d'Espanya, i no els feia ni mica de gràcia, encara que ells continuarien sent tan espanyols com abans. Però en els cas del País Valencià, la reacció dels espanyolistes havia de ser en aquell moment més històrica, perquè no sols s'imaginaven l'«esquarterament de l'Estat», sinó que a més s'imaginaven que ells mateixos serien catalans. Ells o els seus fills. És igual. Tota aquesta predicció política és la que estigué al darrere del moviment anomenat blaverisme, que rebé aquest nom perquè una de les seves reivindicacions fonamentals va ser que la bandera de l'autogovern valencià —si finalment era concedida també una forma d'autogovern al País Valencià—, fos diferent de la catalana. Les quatre barres, però amb una ben visible franja blava.

Si en la bandera veien un perill, en la llengua encara més. Perquè la nació catalana s'ha anat perfilant al voltant de la llengua. Així, si els valencians reconeixen que parlen la mateixa llengua, poden arribar a la conclusió que formen part de la mateixa nació. Una unitat cultural, fonamentada en la unitat lingüística, podria convertir-se més endavant en una unitat política efectiva, amb inclinacions a separar-se d'Espanya. La manera d'evitar totes aquestes conseqüències era negar que el valencià i el català són la mateixa llengua. Crear un secessionisme. No importava com. A partir d'aquí, tota la lògica s'acaba.

L'anticatalanisme aconseguí una força social i política notable al País Valencià en els anys que es negociava la forma que tindria d'autogovern. Ara bé: no va ser un moviment espontani, ni un esclat imprevist, ni tampoc pacífic. No va produir res apreciable, des del punt de vista intel·lectual. Els primers arguments secessionistes ja havien estat formulats durant la dictadura. Després

de la mort del dictador, les oligarquies que havien controlat els ressorts del poder continuaren sent les mateixes. Una vasta capa de la població, sobretot a la ciutat de València i als seus voltants, es va adherir a l'anticatalanisme. Les complicitats policials i judicials van permetre que alguns grups anticatalans violents actuessin amb impunitat: que incendiessin llibreries, posessin bombes o provoquessin baralles. Els ciutadans cultes i benintencionats no van saber defensar-se. Dins el sector anticatalanista s'ha legitimat sempre la violència. I aquesta violència legitimada i permesa donà uns resultats polítics que d'una altra manera no s'haurien aconseguit.

El primer resultat va ser entorpir la recuperació lingüística que finalment s'iniciava al País Valencià. Conflictivitzar la llengua. Atemorir les associacions i els partits polítics que eren proclius a fomentar-ne l'ús. L'objectiu del secessionisme no era promoure l'ús del valencià, sinó precisament impedir que el seu ús social s'eixamplés i s'acostés a l'ús i implantació del castellà —això està molt ben explicat en el llibre de Flor. El segon resultat va ser introduir en les Corts Valencianes un partit polític que vigilava que la política del govern fos suficientment anticatalanista i mantenir-lo allí durant setze anys, del 1983 al 1999. El partit que fomentava la histèria i la divisió de les opinions lingüístiques, curiosament, s'anomenava Unió Valenciana.

«La pregunta que cal fer-se —diu Flor— és com el secessionisme hauria aconseguit una base social àmplia.» Una part de la resposta ja la sabem. És òbvia. La política estatal i els mitjans de comunicació espanyols l'han potenciat. L'Estat no ha actuat mai amb neutralitat. Flor esmenta alguns fets concrets: la Casa Reial ha protegit les activitats d'associacions secessionistes com ara l'Acadèmia de Cultura Valenciana, atorgant-li el reconeixement de «reial» —i no és casual, perquè el mateix ha fet amb la Royal Acadèmi de sa Llengua Baléa. Els ministeris i les empreses estatals separen «català» i «valencià» en els impresos, els registres i tota mena de documents. Dir que l'Estat no és «neutral», però, és quedar-se molt curt. L'Estat espanyol ha promogut sempre l'anticatalanisme.

Flor intenta una explicació sociològica del fet que el secessionisme aconseguís una base social àmplia a la ciutat de València i el seu *hinterland* —més àmplia que no a la resta del país— justament en el darrer quart del segle xx: el

secessionisme trobà la seva base social a les àrees metropolitanes que s'havien castellanitzat en les dècades anteriors i, precisament, entre les famílies que havien substituït el català pel valencià. En les àrees rurals, segons Flor, el secessionisme no trobà base social. O no en trobà tanta. Els blavers eren i són, majoritàriament, castellanoparlants habituals. Les dades sobre la substitució lingüística que s'estava produint en les comarques on es concentraven els votants d'Unió Valenciana i, també, el fet que en l'àrea metropolitana de València es produïssin la major part dels aldarulls i dels atacs blavers donen versemblança a l'explicació. La ideologia provincialista d'aquests grups, d'altra banda, els impedia escampar la seva influència més enllà dels límits de la divisió provincial.

La retòrica secessionista que segregà l'anticatalanisme, s'agafi per on s'agafi, és una pura aberració. Diuen que és un moviment en defensa de la llengua, però no es proposen promoure'n l'ús. No han creat mai escoles on ensenyar el model de llengua que segons ells s'hauria d'aprendre, ni han format professors. Fins i tot, han estat incapaços d'aprendre's les normes ortogràfiques diferenciadores que ells mateixos s'han inventat. Només els preocupa negar la identitat del valencià i el català.

El secessionisme blaver no és un secessionisme comparable, per exemple, al secessionisme que portà als intents de diferenciar el croat del serbi o l'hindi de l'urdú. Aquests secessionismes sí que pretenien conservar la llengua amb la qual deien que s'identificaven. El secessionisme blaver, no. Mai ha reivindicat més drets lingüístics per als parlants. No pretenia enfortir el valencià, sinó precisament aturar el procés de recuperació cultural que s'havia iniciat i que amenaçava l'hegemonia del castellà. Per primera vegada, al País Valencià, hi havia ensenyament en català a les escoles. Hi havia editorials, llibreries. Hi havia centenars de professors que es formaven per a ensenyar en català. Se seguia el mateix camí de recuperació lingüística que s'havia iniciat a Catalunya i a les Illes Balears. El blaverisme va ser una reacció exaltada davant d'aquesta novetat cultural. I, socialment, aconseguí el seu propòsit: creà un conflicte nomenat. Impedí que els valencians s'identifiquessin amb els catalans.

Però el seu fracàs també era inevitable. Quin interès poden tenir els anticatalanistes a normalitzar un model alternatiu d'una llengua que consideraven

prescindible o, en tot cas, subordinada al castellà? No pogueren ni tan sols acordar una ortografia diferenciada. Fracassaren en tots els intents de divulgar unes normes alternatives. No van presentar cap justificació lingüística creïble. Mentrestant, la recuperació del català tingué dos èxits importants al País Valencià: l'escola i la literatura. Es normalitzà l'ús culte de la llengua. I davant l'estàndard fabrià ràpidament assumit i consolidat, les propostes filològiques dels secessionistes semblaren irrisòries i clarament malintencionades. El *Diccionari diferencial valencià-català*, per exemple, va ser considerat una obra ridícula.

Una part considerable de la gent que vol evitar la castellanització ha optat els darrers anys per no entrar en polèmiques nominalistes, on els blavers se sentien còmodes polemitzant, i per centrar totes les discussions en l'extensió de l'ús. Potser ha estat una estratègia intel·ligent. Ha permès veure de manera més clara que els qui neguen la unitat de la llengua només tenien un afany destructiu. Perquè quin seria el futur d'un «idioma valencià» separat del català? Vicent Flor preveu que equivaldria a «un harakiri». Portaria a l'arraconament social de la llengua, a la seva residualització, a una pèrdua notable de prestigi... No es tracta només del volum total del nombre de parlants. Hi ha una unitat de cànon literari, ben travada, que no seria possible dividir sense arbitrarietats. I hi ha, també, una qüestió estratègica: el prestigi del català a les Illes i al País Valencià prové en bona mesura de la posició social aconseguida pel català a Catalunya o Andorra.

XAVIER SERRA

Universitat Catalana d'Estiu

xavier.serra.sueca@gmail.com